

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף טז

(המשך המשנה)

ומודה רבי יהושע וכו': הגמרא תבאר על מה הוא מודה, ומה הקשר בין הדברים.

שהפה שאסר הוא הפה שהתיר: חבירו אינו יודע שהשדה היתה של אביו, ולכן הפה שאסר ואמר לחבירו שהיא היתה של אביו הוא הפה שהתיר ואמר שהוא קנה אותה ממנו. אבל אם יש עדים שהשדה היתה של אביו הוא לא נאמן לומר שקנה אותה, כי כבר לא סומכים על דיבורו ואין כאן הפה שאסר וכו'.

נמרא: טעמא דאיכא עדים: למדנו במשנה שכשיש ויכוח אם היא התחתנה בתולה או אלמנה, היא צריכה להביא עדים שהיתה בתולה. לכאורה זה אינו כדעת רבן גמליאל בפרק הקודם הסובר שכשיש ספק על כשרות האישה מעמידים אותה על חזקתה, כי גם כאן יש לה חזקה שהיא היתה בתולה בתחילה, ואם כן אפילו בלי עדים היא אמורה לקבל מאתיים.

בברי ושמא: רבן גמליאל דיבר על מקרה שהיא טוענת 'משארסתני נאנסתי' ומגיע לי מאתיים, והוא טוען 'קודם שהתארסת נאנסתי' והרי זה מקח טעות – היא נאמנת. משום שהיא טוענת טענת 'ברי' ברור לי מתי נאנסתי, ואילו הוא טוען טענת 'שמא' שהרי אינו יודע מתי היא נאנסה, וטענתו שמא נאנסת קודם לכן, והכלל הוא ברי ושמא ברי עדיף. אבל כאן שניהם טוענים טענת ברי: לה ברור שהיא היתה בתולה, ולו ברור שהיא היתה אלמנה, וכאן אין סיבה להאמין לה יותר ממנו.

ודקארי לה: אם כן, החילוק כל כך פשוט, ומה סברה הגמרא בתחילה?

הגמרא מתרצת: כיון שרוב נשים נישאות בתולות נחשב הדבר כאילו טענתה 'ברי' יותר מטענתו. כלומר שביחס לטענתה הטענה שלו היא כמו 'שמא' ועלינו להאמין לה יותר, קמ"ל שלא.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

והכי נמי מסתברא: שרבן גמליאל מודה כאן שהיא לא נאמנת. כי אז יובנו דברי המשנה. שהרי לכאורה דברי המשנה שמודה רבי יהושע וכו' לא קשורים לנושא של המשנה שלנו.

אבל אם נאמר שרבן גמליאל מודה לרבי יהושע כאן. דהיינו שהוא חלק עליו במשנה הנ"ל של 'משארסתי נאנסתי' - בברי ושמא, וכאן הוא מודה בברי ובברי. -

לפי זה מובן שגם רבי יהושע מודה לרבן גמליאל כאן. דהיינו שהוא חלק עליו במשנה של 'משארסתי נאנסתי' שאפילו שיש לה 'מיגו': שיכלה לטעון 'מוכת עץ אני תחתך' שהיא טענה טובה יותר כי אז היתה מותרת לכהונה, והיא טענה 'נאנסתי' שאז היא אסורה לכהונה - רבי יהושע לא מאמין לה. אבל במשנה שלנו ב'שדה זו של אביך היתה' שיש לו 'מיגו': ש'אי בעי שתיק' שהוא מיגו חזק שהרי היה יכול לשתוק ולא לומר לו כלום, מודה רבי יהושע שנאמן. אך שם ב'משארסתי נאנסתי' לא יכלה לשתוק כי אין לה בתולים, ולכן זהו מיגו חלש יותר. (הדברים יובאו להלן בגמרא).

מי סברת רבי יהושע אהאי פירקין קאי: הגמרא דוחה. רבי יהושע לא מדבר על הרישא של המשנה שלנו, אלא על הפרק הקודם ובנושא של מיגו, וכמו שביארנו - על המשנה 'משארסתי נאנסתי' וכו"ל. ומשכך אין קשר בין דברי הרישא של המשנה לדברי רבי יהושע בסיפא, ולכן גם אין ראיה שהרישא היא כרבן גמליאל ושרבן גמליאל מודה בברי וברי.

אהייא: הגמרא מחפשת על איזו משנה הולך רבי יהושע? דהיינו משנה שדובר בה בענין 'מיגו' ורבי יהושע אסר את האישה, ואילו במשנה שלנו הוא מודה שבמיגו כזה היא כן נאמנת. הגמרא עוברת על המשניות בפרק הקודם שנחלקו בהן רבן גמליאל ורבי יהושע, עד שהיא מגיעה למשנה של 'משארסתי נאנסתי' כנ"ל.

הניחא לזעירי: לעיל נחלקו בפירוש ה'מדברת' זעירי ורב אסי האם הכוונה שהתייחדה איתו, או שנבעלה. למ"ד שהיא נסתרה איתו - יש לה מיגו: מכיון שיכלה לטעון 'לא נבעלתי כלל', ולכן מאמינים לה כשטוענת 'נבעלתי ולכשר נבעלתי'. אבל למ"ד שהיא נבעלה - אין לה שום מיגו, כי אין לה יכולת לטעון שום טענה אחרת מלבד 'לכשר נבעלתי'.

בשלמא לרבי אלעזר: לעיל נחלקו בפירוש משנה זו. לדעת רבי אלעזר מוכת עץ שלא ידע על כך בעלה - יש לה רק מנה, ואילו בעולה שלא ידע על כך בעלה - הרי זה מקח

טעות ואין לה כלום. לפי זה היא טוענת מגיע לי מנה, והוא טוען לא מגיע לך כלום. ואם כן יש לה מיגו: כי יכלה לטעון טענה טובה יותר 'מוכת עץ אני תחתך' (-לאחר האירוסין) ויש לה מאתיים, ולכן מאמינים לה לטענה הפחות טובה ויש לה מנה.

אבל לדעת רבי יוחנן מוכת עץ שלא ידע על כך בעלה - יש לה רק מאתיים (אליבא דרבי מאיר לעיל), ואילו בעולה שלא ידע על כך בעלה - אין זה מקח טעות ויש לה מנה. לפי זה היא טוענת מגיע לי מאתיים, והוא טוען מגיע לך מנה. ואם כן אין לה מיגו: כי גם אם תטען 'מוכת עץ אני תחתך' לא תרוויח יותר.

מכדי האי מיגו והאי מיגו: גם ב'שדה זו של אביך היתה' וגם ב'משארסתני נאנסתי' יש מיגו, ומה ההבדל ביניהם, מדוע רבי יהושע מודה רק בשדה?

הגמרא מתרצת: ב'שדה זו של אביך' - אין 'שור שחוט', כלומר אין שום סיבה שבנו של המוכר יעלה על דעתו שהשדה היתה של אביו, אם לא שהיה מספר לו הקונה על כך, ולכן זהו מיגו חזק והוא נאמן על כך. אבל ב'משארסתני נאנסתי' - 'השור שחוט', כלומר אין לה בתולים והדבר מעורר חשד, ולכן המיגו חלש יותר (כי אולי היא באמת משקרת והיא מערימה לטעון טענה גרועה יותר כדי שיהיה לה מיגו, אך בשדה לא היה לקונה לטעון כלום אלא רק לשתוק).

*

וכיון דרוב נשים: מדוע המשנה אומרת שרק אם יבואו עדים שיצאה בהינמא וכו' היא תקבל מאתיים, והרי רוב הכלות הן בתולות, ועלינו ללכת אחר הרוב?

וזו הואיל ואין לה קול: שאין מי שיעיד שיצאה בהינמא, הרי זה מערער את ה'רוב' שהיה לה, שהרי בל הנשים הנשאות בתולות יש להן קול!

אך הגמרא מקשה: מכיון שאין לה קול, גם אם יבואו עדים שיצאה בהינמא אנחנו לא נאמין להם?

ומתרצת: רוב הכלות הבתולות יש להן קול ומיעוט אין להם קול, ומכיון שאין לה קול התערער הרוב שהיה לה, ואם יבואו עדים נאמין להם כי נאמר שהיא מהמיעוט שאין להן קול.

למדנו במשנתנו - אם יש עדים שיצאה מבית אביה לבית בעלה בהינומא, וראשה היה פרוע כדרך הבתולות, כתובתה מאתיים:

וליוחש דלמא וכו': והרי יש לחשוש שמא היא תביא לבית דין עדים שיצאה בהינומא ותגבה את כתובתה, ואח"כ תוציא את שטר כתובתה בבית דין ותגבה שוב, וא"כ אין לנו לתת לה את כתובתה אפילו אם מביאה עדי הינומא עד שתחזיר לבעלה את שטר הכתובה, כדי שהוא לא יבוא לידי הפסד במה שהכתובה נשארת אצלה.

א"ר אבהו זאת אומרת כותבין שובר: מכאן מוכח כדעת הסובר (במס' בבא בתרא) שכשהוא פורע לה את כתובתה היא כותבת לו שטר שקבלה את כתובתה, וממילא אין את החשש הנ"ל.

רב פפא אמר: באמת לא כותבים שובר, לפי שאתה מצריך אותו לשמור את השובר מהעכברים (= שאם יאכלוהו העכברים לא תהיה לו ראייה ששילם והיא תגבה ממנו שוב), אלא שמשנתנו עוסקת במקום שלא כותבים שטר כתובה וממילא אין חשש שתגבה ממנו שוב.

ואיכא דמתני לה אברייא: יש ששונים את מחלוקתם של רבי אבהו ורב פפא על הברייא: אשה שאיבדה את כתובתה, או שהטמינה אותה ואינה זוכרת היכן, והיא תובעת ממנו מאתיים והוא טוען שהוא נשא אותה אלמנה ומגיע לה רק מנה, אם יש עדים שרקדו לפניה ביום נישואיה או שהעבירו לפניה כוס של בשורה (= המבשר שהיא בתולה, ויבואר לקמן) או שהעבירו לפניה מפה של בתולים, שדברים אלו עושים רק לבתולה, כתובתה מאתיים.

וליוחש דלמא וכו': והרי יש לחשוש שמא היא תביא לבית דין עדים שרקדו לפניה ביום נישואיה או שהעבירו לפניה כוס של בשורה או שהעבירו לפניה מפה של בתולים ותגבה את כתובתה, ואח"כ שוב תוציא את שטר כתובתה בבית דין ותגבה שוב, וא"כ אין לנו לתת לה את כתובתה אפילו אם מביאה עדים עד שתחזיר לבעלה את שטר הכתובה, כדי שהוא לא יבוא לידי הפסד במה שהכתובה נשארת אצלה.

והא איבדה כתובתה קתני: והרי הברייא נקטה שהיא 'איבדה את כתובתה' ואין רב פפא מעמיד את הברייא במקום שאין כותבים כתובה?

תירוץ: מדובר שבעלה כתב לה מעצמו.

קושיא: א"כ עדיין יש לחשוש שמא תוציא את שטר הכתובה ותגבה ממנו שוב.

תירוץ: כוונת הברייטא שהיא 'איבדה את כתובתה' באש, כלומר שבעלה כתב לה כתובה מעצמו והכתובה נשרפה וא"כ אין לחשוש שמא תגבה בה שוב.

קושיא: א"כ מדוע הברייטא כתבה שוב בהמשך שהכתובה 'נשרפה'. ועוד קשה - שהרי הברייטא מביאה מקרה שהאשה 'הטמינה' את כתובתה, ובמקרה כזה בוודאי יש לחשוש שתוציא את כתובתה ותגבה בה שוב. ועוד קשה - אם 'נשרפה' הכוונה 'איבדה' מדוע הברייטא כתבה 'איבדה'.

תירוץ: כוונת הברייטא שאם נאבד שטר כתובתה הרי זה כאילו היא הטמינה אותו בפנינו כדי שתוכל אח"כ לחזור ולגבות ממנו פעם שניה, ואינה גובה כלום עד שתחזיר לו את השטר, ואם היא טוענת שהכתובה נשרפה ויש על כך עדים וא"כ אין לחשוש שתגבה שוב, תביא עדים שרקדו לפניה וכו' שזהו סימן שהיא בתולה ותגבה מאתיים.

מאן דמתני לה אברייטא: מי ששונה את מחלוקתם של רבי אבהו ורב פפא על הברייטא, כל שכן ששונה את מחלוקתם על משנתנו. ביאור: בברייטא כתוב במפורש שאם 'איבדה כתובתה' גובה מאתיים, ועל כך אמר רב פפא שבאמת אם איבדה לא גובה אלא שכוונת הברייטא שאם איבדה הרי זה כאילו שהטמינה, ורק כשנשרפה גובה, ובאמת לא כותבים שובר, וא"כ בוודאי שאפשר לשנות את מחלוקתם על המשנה ורב פפא יכול להעמיד את המשנה במקום שלא כותבים כתובה.

אבל מי ששונה את מחלוקתם על משנתנו לא יכול לשנות את מחלוקתם על הברייטא, משום שמהברייטא משמע שכותבים שובר כדעת רבי אבהו ולא כרב פפא, שהרי הברייטא אומרת 'איבדה כתובתה' ומשמע שמדובר במקום שכותבים כתובה, וא"כ כותבים שובר כדי שהיא לא תגבה פעמיים, וזה כדעת רבי אבהו, ולא נוח לו לתרץ את דברי רב פפא (הסובר שמדובר במקום שלא כותבים כתובה והוא כתב לה כתובה מעצמו) בתירוץ דחוק ש'איבדה כתובתה' הכוונה שאם איבדה הרי זה כאילו שהטמינה.

למדנו במשנתנו - אם יש עדים שיצאה בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתיים:

ויליחוש דלמא וכו': והרי יש לחשוש שמא היא תביא לבית דין עדים שיצאה בהינומא ותגבה את כתובתה, ואח"כ שוב תביא עידי הינומא לבית דין אחר ותגבה שוב.

תירוץ: במקום שלא כותבים כתובה והנשים גובות את כתובתן ע"פ עדים ויש לחשוש את החשש הנ"ל בוודאי שכתובים שובר לדעת כולם.

למדנו בברייתא לעיל - העבירו לפניה כוס של בשורה. הגמרא מבארת:

מעבירים לפניה כוס יין של תרומה כדי לומר שאם היא היתה נישאת לכהן היה מותר לה לאכול בתרומה, לפי שהיא בתולה ולא בעולה הפסולה לכהן מחמת זנות.

רב פפא מקשה: אין זו עדות שהיא בתולה, שהרי אף אלמנה שנישאת לכהן הדיוט יכולה לאכול בתרומה.

אלא אמר רב פפא: מעבירים לפניה כוס יין של תרומה כדי לומר שהיא 'ראשית' כמו תרומה הנקראת 'ראשית' (= "רִאשִׁית דְּגֶבֶק תִּירֶשֶׁק וְיִצְהָרֶק וְרִאשִׁית גֶּז צֶאֱנָק תִּתֶּן לוֹ"), דהיינו שבעילתה ראשונה שלא נבעלה קודם לכן.

אמר רב אדא בר אהבה: בתולה מעבירים לפניה חבית יין סתומה ובעולה חבית יין פתוחה.

זמנין דתפסה מאתיים: אם לפני בעולה לא נעביר חבית כלל יתכן שהיא תתפוס מאתיים ללא בית דין, וכשנרצה להוציא זאת ממנה משום שאין לה עדים שהעבירו לפניה את החבית, היא תטען שהיא בתולה והטעם שלא העבירו לפניה הוא מפני שהם היו שיכורים מחמת היין ששתו במשתה, ולכן אנו מעבירים לפניה חבית פתוחה כדי שיהיו עדים על כך ולא תוכל לטעון כלום.